

Голові разової спеціалізованої вченої
ради PhD 16133
Київського національного
університету технологій та дизайну
д.е.н., доценту Бондаренко С.М.

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента – кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри економіки
Київського національного університету технологій та дизайну,
Будякової Олени Юріївни
на дисертаційну роботу Олефіренка Костянтина Сергійовича на тему
**«Стратегічне управління стійким розвитком підприємств промисловості в
умовах післявоєнного відновлення»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи. Повномасштабна війна суттєво змінила середовище функціонування промислових підприємств, посиливши існуючі дисбаланси та сформувавши нові загрози їх економічній стійкості. До таких загроз належать пошкодження та втрата виробничих активів, дефіцит фінансових та інвестиційних ресурсів, нестабільність енергопостачання, порушення транспортно-логістичних систем, скорочення та переміщення трудових ресурсів, зростання операційних і безпекових ризиків, зміна структури внутрішнього та зовнішнього попиту. Водночас промислові підприємства мають функціонувати не лише в режимі оперативного реагування на кризові явища, а й формувати передумови для довгострокового відновлення, модернізації та структурної перебудови. Це об'єктивно підвищує значущість стратегічного підходу до управління їхнім розвитком та зумовлює необхідність переходу від переважно антикризових моделей управління до системи проактивного стратегічного управління стійким розвитком.

Актуальність теми дисертаційного дослідження Олефіренка К.С. зумовлена сукупністю фундаментальних економічних, соціальних, технологічних та інституційних трансформацій, які визначають сучасні умови функціонування промислових підприємств України та формують принципово нові вимоги до системи їх стратегічного управління. В умовах масштабних структурних змін національної економіки, воєнних ризиків, руйнування виробничої та енергетичної інфраструктури, порушення традиційних логістичних зв'язків, скорочення доступних ресурсів та посилення конкурентного тиску проблема забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств набуває не лише корпоративного, а й стратегічного значення для відновлення та довгострокового розвитку економіки України.

Особливої значущості набуває проблема забезпечення стійкості підприємств як здатності не лише протистояти негативному впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, а й зберігати функціональну спроможність, адаптуватися до змін, відновлювати потенціал, використовувати нові можливості та здійснювати трансформацію відповідно до перспективних напрямів розвитку. Такий підхід передбачає комплексне поєднання економічної, виробничої, фінансової, кадрової, інноваційної, екологічної та управлінської складових стійкості. Відтак стратегічне управління стійким розвитком промислового підприємства має виходити за межі традиційної орієнтації на фінансові результати та враховувати довгострокові ризики, ресурсні обмеження, технологічні зміни, інтереси зацікавлених сторін і суспільні пріоритети післявоєнної реконструкції.

Не менш важливим чинником є посилення ролі екологічної складової у формуванні конкурентоспроможності промислових підприємств. Сучасні тенденції розвитку світової економіки передбачають поступовий перехід до низьковуглецевої та циркулярної моделі виробництва, підвищення ресурсоефективності, скорочення негативного впливу на довкілля та впровадження принципів відповідального споживання і виробництва. Для промислових підприємств України ця проблематика набуває особливого значення у зв'язку з необхідністю модернізації значної частини виробничих потужностей та їх адаптації до європейських екологічних стандартів. Таким чином, післявоєнне відновлення має розглядатися не просто як фізичне відтворення зруйнованого виробничого потенціалу, а як можливість формування якісно нової моделі промислового розвитку на основі технологічної, екологічної та організаційної модернізації.

Окремого значення набуває інтеграція принципів сталого розвитку та ESG-підходів у систему стратегічного управління підприємствами. Економічна результативність дедалі більше взаємопов'язується із соціальною відповідальністю, екологічними характеристиками діяльності, якістю корпоративного управління, прозорістю та здатністю підприємства враховувати інтереси широкого кола стейкхолдерів. Для промислових підприємств, орієнтованих на залучення міжнародних інвестицій, вихід на європейські ринки та інтеграцію у глобальні ланцюги створення вартості, відповідність сучасним вимогам у сфері сталого розвитку стає важливим чинником довгострокової конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

Актуальність дослідження посилюється також євроінтеграційним вектором розвитку України. Наближення національної економічної та регуляторної системи до європейських стандартів формує для українських підприємств нові вимоги щодо ефективності використання ресурсів, екологічної відповідальності, корпоративного управління, прозорості діяльності та звітності зі сталого розвитку. Відповідно, стратегічні рішення промислових підприємств у післявоєнний період повинні враховувати не лише внутрішні потреби відновлення, а й перспективи їх інтеграції до європейського економічного простору.

Важливим аспектом актуальності є необхідність формування нових підходів до управління ризиками та забезпечення організаційної резильєнтності

промислових підприємств. В умовах високої невизначеності традиційні методи стратегічного планування, засновані на відносно стабільному прогнозуванні зовнішнього середовища, виявляються недостатніми. Підприємствам необхідно розвивати здатність до швидкого виявлення загроз, оцінювання альтернативних сценаріїв розвитку, мобілізації внутрішніх ресурсів, диверсифікації діяльності та оперативного коригування стратегічних орієнтирів. Тому сучасна система стратегічного управління стійким розвитком має поєднувати довгострокове стратегічне бачення із високою адаптивністю управлінських механізмів.

Особливе місце у цьому контексті посідає проблема кадрового забезпечення післявоєнного відновлення промисловості. Війна спричинила значні зміни у структурі трудового потенціалу підприємств, зумовила міграцію населення, мобілізаційні процеси, дефіцит кваліфікованих спеціалістів та необхідність швидкого розвитку нових компетентностей. Водночас цифрова та технологічна модернізація виробництва потребує працівників із новими професійними та управлінськими навичками. Отже, стратегічне управління стійким розвитком має передбачати не лише відновлення матеріально-технічної бази, а й формування людського капіталу як одного з ключових ресурсів довгострокової конкурентоспроможності підприємств.

Незважаючи на значний науковий доробок у сфері стратегічного менеджменту, сталого розвитку підприємств, корпоративної стійкості, управління ризиками та післякризового відновлення, низка теоретико-методичних і прикладних питань залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, потребують подальшого розвитку підходи до комплексного оцінювання стійкого розвитку промислових підприємств, визначення взаємозв'язків між його економічною, екологічною, соціальною та управлінською складовими, формування стратегічних альтернатив залежно від характеру зовнішніх викликів, а також розроблення організаційно-методичного забезпечення реалізації стратегій в умовах післявоєнної трансформації.

Отже, актуальність теми дисертації Олефіренка К.С. визначається не лише масштабністю сучасних викликів для промислового сектору України, а й необхідністю формування наукового підґрунтя для переходу від реактивного управління наслідками кризових явищ до проактивного стратегічного управління довгостроковим стійким розвитком підприємств. Розв'язання зазначеної наукової проблеми має важливе значення для забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств, ефективного використання ресурсного потенціалу, прискорення технологічної модернізації, залучення інвестицій, підвищення економічної безпеки та формування нової моделі промислового розвитку України в умовах післявоєнного відновлення.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу Олефіренка К. С. виконано в межах науково-дослідної діяльності Київського національного університету технологій та дизайну, зокрема відповідно до напрямів досліджень кафедри менеджменту. Дослідження здійснювалося, зокрема, у межах науково-дослідної теми «Сучасні практики управління корпоративною відповідальністю та сталий розвиток бізнесу в умовах

глобалізації та цифровізації» (№ ДР 0122U001239), у рамках якої дисертантом визначено основні етапи впровадження концепції сталого розвитку у діяльність українських підприємств. Також результати дослідження отримано в межах теми «Поведінкові аспекти прийняття рішень в менеджменті бізнес-структур» (№ ДР 0123U101337), за якою дисертантом обґрунтовано сукупність умов забезпечення ефективності управлінських рішень у процесі стратегічного розвитку підприємств.

Окремі положення дисертаційної роботи розроблено в межах науково-дослідної теми «Стратегічне управління інноваційним потенціалом: інструменти та методи для підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур» (№ ДР 0125U001888), у рамках якої дисертантом запропоновано організаційно-методичний інструментарій формування стратегій стійкого розвитку промислових підприємств з урахуванням особливостей періоду повоєнного відновлення.

Аналіз змісту дисертаційної роботи Олефіренка К. С. засвідчує її безпосередню відповідність зазначеним напрямам науково-дослідної діяльності. Дослідження спрямоване на розвиток і поглиблення теоретико-методологічних засад стратегічного управління, а також на розроблення методичних підходів та інструментарію практичного впровадження принципів сталого розвитку у діяльність промислових підприємств.

Сформульовані в дисертації наукові положення характеризуються належним рівнем теоретичного обґрунтування, методичною послідовністю та практичною спрямованістю. Отримані результати мають наукову та прикладну цінність і становлять вагомий внесок у подальший розвиток теорії та практики стратегічного управління і менеджменту підприємств.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації та їх достовірність. Аналіз змісту дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки та практичні рекомендації є належним чином обґрунтованими, логічно взаємопов'язаними та відповідають визначеним меті й завданням дослідження. Структура дисертації сформована послідовно та відповідає загальній логіці наукового пошуку: від дослідження теоретико-методологічних засад стратегічного управління стійким розвитком підприємств – до діагностики сучасних тенденцій функціонування промислового сектору України, визначення проблем і чинників, що впливають на його стійкість, та розроблення відповідного організаційно-методичного забезпечення стратегічного управління.

Позитивної оцінки заслуговує комплексний характер проведеного дослідження, у межах якого автор не обмежується розглядом окремих аспектів стійкого розвитку підприємств, а здійснює їх системне дослідження з урахуванням сучасних трансформацій зовнішнього середовища, наслідків воєнних дій, структурних змін у промисловості, процесів цифровізації, інноваційного розвитку та необхідності адаптації підприємств до умов післявоєнного відновлення. Такий підхід забезпечує належний рівень

комплексності дослідження та дозволяє розглядати стратегічне управління стійким розвитком як багаторівневий процес, що потребує узгодження економічних, організаційних, технологічних та управлінських рішень.

Обґрунтованість отриманих результатів значною мірою забезпечується використанням сучасної методології наукового пізнання та комплексним поєднанням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, системний та комплексний підходи забезпечили можливість розгляду стратегічного управління стійким розвитком підприємства як цілісної системи взаємопов'язаних елементів; методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення використано для опрацювання теоретичних положень і наукових підходів; економіко-статистичні та аналітичні методи – для оцінювання тенденцій розвитку промисловості та ідентифікації проблемних аспектів функціонування підприємств; методи моделювання та структурно-логічного аналізу – для розроблення авторських пропозицій щодо удосконалення стратегічного управління.

Важливим чинником забезпечення достовірності результатів є достатня та різнопланова інформаційна база дослідження. Автором використано офіційні статистичні матеріали, нормативно-правові документи, міжнародні аналітичні та статистичні звіти, матеріали профільних організацій, наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, а також результати власних аналітичних напрацювань. Поєднання різних інформаційних джерел дозволило забезпечити належну аргументованість теоретичних узагальнень, об'єктивність оцінювання сучасного стану промислового сектору та обґрунтованість запропонованих напрямів удосконалення стратегічного управління.

Варто відзначити відповідність теоретичної частини дисертації сучасним тенденціям розвитку науки управління. Автором узагальнено та систематизовано наукові підходи до визначення сутності стійкого розвитку підприємства, стратегічного управління та відповідного управлінського інструментарію. Це створило необхідне теоретичне підґрунтя для подальшого формування методичних положень і практичних рекомендацій. Особливу актуальність мають положення, у яких враховано необхідність трансформації традиційних підходів до стратегічного управління під впливом високої невизначеності, кризових явищ, воєнних ризиків та викликів майбутнього відновлення економіки України.

Заслуговує позитивної оцінки проведений у дисертації аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку промисловості України. Його результати дозволили автору визначити ключові проблеми та обмеження, що знижують здатність підприємств забезпечувати стійкість свого функціонування та довгостроковий розвиток. Важливим є те, що виявлені проблеми розглядаються не ізольовано, а у взаємозв'язку з чинниками зовнішнього та внутрішнього середовища, що дає можливість перейти від констатації наявних проблем до обґрунтування конкретних управлінських рішень.

Особливої уваги заслуговують результати, представлені у третьому розділі дисертації. Запропонована автором концепція стратегічного управління стійким розвитком підприємств адаптаційного призначення має системний характер і спрямована на забезпечення здатності підприємств своєчасно реагувати на зміни

зовнішнього середовища, адаптувати стратегічні орієнтири та підтримувати необхідний рівень стійкості в умовах високої невизначеності. Її положення логічно випливають із проведених у попередніх розділах теоретичних узагальнень та результатів аналітичного дослідження.

Науковий інтерес становить також розроблений автором організаційно-методичний інструментарій формування стратегій стійкого розвитку промислових підприємств. Його цінність полягає у поєднанні стратегічних орієнтирів із конкретними методичними та організаційними механізмами їх реалізації. Запропоновані положення можуть бути використані як основа для удосконалення процесів стратегічного планування, визначення пріоритетів розвитку підприємства, формування відповідних управлінських заходів та оцінювання результативності реалізації обраної стратегії.

Позитивно слід оцінити й науково-методичний підхід до формування комплексу механізмів стратегічного управління стійким розвитком підприємств. Його розроблення свідчить про прагнення автора забезпечити не лише концептуальне обґрунтування напрямів розвитку, а й створити практичне підґрунтя для їх реалізації. Врахування взаємозв'язку організаційних, економічних, інноваційних, цифрових та інших складових управління підвищує прикладну цінність запропонованих рекомендацій та розширює можливості їх використання в реальній практиці управління промисловими підприємствами.

Слід підкреслити, що наукові положення та практичні рекомендації дисертації відповідають сучасним потребам промислових підприємств України, які функціонують у принципово нових умовах, пов'язаних із воєнними ризиками, порушенням виробничих і логістичних ланцюгів, ресурсними обмеженнями, необхідністю технологічної модернізації та посиленням вимог до ефективності використання наявного потенціалу. У цьому контексті запропоновані автором підходи до стратегічного управління стійким розвитком мають особливу практичну значущість для формування передумов відновлення та довгострокового розвитку промислових підприємств.

Достовірність отриманих результатів підтверджується також їх апробацією та відображенням основних положень дисертації у відповідних наукових публікаціях. Це свідчить про проходження результатами дослідження необхідного наукового обговорення та підтверджує їх належний рівень опрацювання. Водночас практична спрямованість запропонованих рекомендацій створює передумови для їх використання не лише безпосередньо на рівні підприємств, а й у діяльності органів державного та регіонального управління, інституцій підтримки підприємництва, а також у процесі розроблення програм відновлення та розвитку промислового сектору.

Узагальнюючи результати проведеного аналізу, можна зазначити, що наукові положення дисертаційної роботи Олефіренка К.С. є достатньо аргументованими, методологічно та логічно узгодженими, відповідають визначеній меті й завданням дослідження та характеризуються належним рівнем наукової новизни. Запропоновані автором теоретичні положення, методичні підходи й практичні рекомендації мають як наукову, так і прикладну цінність. Отримані результати можуть бути рекомендовані до використання у практиці

стратегічного управління промисловими підприємствами, діяльності органів державного та регіонального управління, при формуванні програм і стратегій повоєнного відновлення, а також у подальших наукових дослідженнях та освітньому процесі закладів вищої освіти.

4. Новизна наукових положень та отриманих результатів. Одним із найбільш вагомих здобутків дисертаційної роботи Олефіренка К. С. є сформована система наукових результатів, які у своїй сукупності розв'язують важливу наукову проблему розвитку теоретико-методологічних та прикладних засад стратегічного управління стійким розвитком промислових підприємств в умовах війни та післявоєнного відновлення економіки. Представлені положення наукової новизни відзначаються логічною взаємопов'язаністю, методологічною завершеністю та високим рівнем аргументованості, що дозволяє констатувати їх відповідність вимогам, які висуваються до дисертацій за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Передусім слід відзначити обґрунтовану концепцію стратегічного управління стійким розвитком промислових підприємств (п. 3.1, с. 119-130), яка, на відміну від існуючих наукових підходів, має комплексний міждисциплінарний характер і враховує специфіку функціонування промислового сектору в умовах воєнних викликів та післявоєнної реконструкції держави. Наукова цінність запропонованої концепції полягає не лише у визначенні її структурних компонентів, а й у формуванні цілісної логіки стратегічного управління, що охоплює мету, принципи, концептуальні положення, систему методологічних підходів, стратегічні пріоритети, механізми реалізації та інструменти оцінювання результативності. Особливої уваги заслуговує те, що концепція орієнтована на забезпечення довгострокової життєздатності підприємств шляхом інтеграції економічної ефективності, соціальної відповідальності, екологічної безпеки та організаційної адаптивності. Саме така комплексність істотно відрізняє авторський підхід від існуючих наукових розробок, які переважно зосереджені на окремих аспектах забезпечення сталого розвитку.

Високої оцінки заслуговують удосконалені методичні положення аналізу стійкого розвитку підприємства (п. 1.3., с. 55-71). Запропонований автором дворівневий підхід до оцінювання результативних характеристик і потенціалу стійкого розвитку значно розширює існуючі методичні можливості стратегічного аналізу. Його перевага полягає у переході від традиційної оцінки окремих фінансово-економічних показників до комплексного дослідження внутрішніх ресурсних можливостей підприємства, ефективності системи управління та рівня організаційної готовності до реалізації стратегічних змін. У сучасних умовах воєнної економіки та високої турбулентності зовнішнього середовища саме такий підхід забезпечує можливість своєчасного виявлення стратегічних загроз, визначення резервів розвитку та формування якісної інформаційної бази для прийняття довгострокових управлінських рішень.

Безперечною перевагою дисертаційної роботи є удосконалення методичних рекомендацій щодо формування стратегії стійкого розвитку промислових підприємств у період післявоєнного відновлення (п. 3.2, с. 132-138). Наукова значущість цього результату полягає у комплексному врахуванні місії

підприємства, концептуальних орієнтирів розвитку, стратегічних пріоритетів, часових горизонтів реалізації, фінансового забезпечення, системи ключових індикаторів та механізмів моніторингу виконання стратегії. Запропонований підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку стратегічного менеджменту, оскільки орієнтований не лише на забезпечення економічної ефективності діяльності підприємств, але й на досягнення довгострокової стійкості, адаптивності та конкурентоспроможності в умовах структурної перебудови національної економіки. Практична спрямованість цього результату значно підвищує можливість його використання підприємствами промисловості, органами державного управління та інституціями, що реалізують політику післявоєнного відновлення.

Важливим науковим досягненням є удосконалення класифікації факторів стійкого розвитку промислових підприємств шляхом побудови відповідної матриці (с. 105-115). На відміну від традиційних класифікацій, авторська розробка дозволяє не лише систематизувати фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, а й визначити характер їх впливу на економічну, соціальну, екологічну та управлінську складові розвитку підприємства. Це створює можливість для більш обґрунтованого вибору управлінських інструментів, прогнозування наслідків стратегічних рішень та підвищення ефективності управління ризиками. Запропонований підхід має значний потенціал для практичного використання у процесі стратегічного планування та оцінювання стійкості підприємств.

Серед положень, що дістали подальшого розвитку, особливої уваги заслуговує теоретичне обґрунтування спрямованості стратегічного управління на імплементацію принципів сталого розвитку у діяльність промислових підприємств (с. 129-132). Автору вдалося здійснити ґрунтовну інтеграцію положень сучасних теорій розвитку підприємства, зокрема теорії життєвого циклу організації, ресурсної теорії, концепції корпоративної соціальної відповідальності, теорії зеленої економіки та концепції потрійного результату, із сучасними положеннями стратегічного менеджменту, системного та ситуаційного підходів (с. 43-55). Така інтеграція забезпечила формування нової наукової логіки дослідження, яка дозволяє розглядати стратегічне управління стійким розвитком як багаторівневу систему взаємопов'язаних управлінських процесів.

Вагомим науковим результатом є розвиток науково-методичних положень щодо формування комплексу механізмів стратегічного управління стійким розвитком підприємств (с. 152-160). Автор переконливо обґрунтовує необхідність їх систематизації відповідно до функціонального призначення, характеру управлінського впливу та змісту стратегічних змін. Запропонована система механізмів характеризується високим рівнем універсальності та дозволяє формувати різні моделі стратегічного розвитку залежно від умов функціонування підприємства, ступеня його стійкості та масштабів необхідних трансформаційних змін. Наукова цінність цього результату полягає у можливості його використання як методичної основи для побудови сучасних моделей стратегічного управління підприємствами промисловості.

Позитивної оцінки заслуговує також подальший розвиток категоріального апарату дослідження. Авторські трактування понять «стійкий розвиток підприємства», «стратегічне управління стійким розвитком підприємства», «економічна стійкість», «екологічна стійкість», «соціальна стійкість», «організаційна стійкість» та «управлінська стійкість» характеризуються високим рівнем наукової аргументованості та логічної завершеності. Їх використання дозволило уточнити зміст ключових категорій сучасної теорії стратегічного менеджменту, поглибити розуміння взаємозв'язків між окремими складовими стійкого розвитку та створити теоретичне підґрунтя для подальших наукових досліджень у цій сфері.

Загалом представлені у дисертаційній роботі Олефіренка К. С. положення наукової новизни свідчать про високий рівень наукової зрілості автора, його здатність до самостійного вирішення складних наукових завдань та формування нових наукових підходів. Отримані результати є теоретично обґрунтованими, методологічно цілісними та мають істотне практичне значення для розвитку системи стратегічного управління промисловими підприємствами в умовах війни та післявоєнного відновлення. Сукупність одержаних результатів підтверджує наявність вагомego особистого внеску автора у розвиток економічної науки, а їх зміст повною мірою відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

5. Теоретична цінність і практична значимість наукових результатів.

Теоретична цінність дисертації Олефіренка К.С. полягає у поглибленні наукових засад стратегічного управління стійким розвитком підприємств промисловості з урахуванням специфіки функціонування суб'єктів господарювання в умовах війни та перспектив післявоєнного відновлення. Науковий доробок автора має системний характер, оскільки охоплює послідовно пов'язані між собою теоретичні, аналітичні, методичні та організаційні аспекти досліджуваної проблематики.

Важливим теоретичним результатом є проведений у першому розділі структурно-декомпозиційний аналіз поняття «стійкий розвиток підприємства». Його значущість полягає у формуванні комплексного підходу до трактування стійкості підприємства як багатоаспектної характеристики, що формується під впливом сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників. Зазначений підхід дозволяє поєднати питання економічної результативності, ресурсного забезпечення, соціальної відповідальності, екологічної збалансованості та якості управління в єдиній системі стратегічних орієнтирів підприємства.

Суттєву теоретичну цінність становить дослідження еволюції теоретичних підходів до стратегічного управління стійким розвитком. Узагальнення положень різних наукових шкіл та концепцій дозволило автору сформулювати методологічне підґрунтя для розгляду стійкого розвитку як об'єкта стратегічного управління. Це сприяє поглибленню розуміння механізмів взаємодії між стратегічними цілями підприємства, його ресурсним потенціалом, зовнішніми викликами та необхідністю здійснення структурних і технологічних змін.

Окрему теоретичну значущість має запропоноване інформаційно-аналітичне та методичне забезпечення стратегічного управління. Його розроблення є важливим з огляду на необхідність прийняття стратегічних рішень в умовах неповної інформації, високої невизначеності та швидкої зміни чинників зовнішнього середовища. Сформовані автором підходи створюють основу для системного аналізу стану підприємства, оцінювання його потенціалу та визначення напрямів подальшого розвитку.

Прикладна складова дисертації характеризується високою практичною спрямованістю. Результати стратегічного аналізу промисловості, представлені у другому розділі, дозволяють оцінити сучасні тенденції та проблеми функціонування промислових підприємств України, визначити ключові чинники впливу на їх стійкість і сформувати інформаційну базу для прийняття стратегічних рішень. Практично значущим є також діагностування практик стратегічного управління підприємств в умовах війни, оскільки воно дозволяє виявити особливості адаптації підприємств до кризових умов та визначити напрями удосконалення відповідних управлінських систем.

Важливим прикладним результатом є моніторинг ключових чинників стійкого розвитку промислових підприємств з урахуванням як поточних умов війни, так і перспектив післявоєнного відновлення. Такий підхід дозволяє враховувати динамічний характер зовнішнього середовища та забезпечує можливість своєчасного коригування стратегічних орієнтирів підприємств відповідно до зміни ризиків, ресурсних можливостей та ринкових умов.

Особливу практичну значимість мають результати третього розділу дисертації. Запропонована концепція стратегічного управління стійким розвитком підприємства адаптаційного призначення формує основу для побудови системи управління, здатної одночасно забезпечувати стабілізацію діяльності, адаптацію до змін та створення передумов для подальшого розвитку. Її положення можуть бути використані при розробленні стратегічних документів промислових підприємств, програм відновлення виробничого потенціалу та планів технологічної модернізації.

Розроблений організаційно-методичний інструментарій формування стратегії стійкого розвитку підприємств промисловості має практичну цінність завдяки комплексному врахуванню місії підприємства, концептуальних засад розвитку, стратегічних пріоритетів, часових горизонтів, векторів розвитку, джерел фінансування та системи ключових показників. Це дозволяє підвищити обґрунтованість стратегічного вибору та забезпечити узгодженість між стратегічними цілями й конкретними заходами щодо їх реалізації.

Практично значущим є також запропонований автором підхід до формування комплексу механізмів стратегічного управління стійким розвитком. Його застосування дозволяє диференціювати управлінський вплив залежно від характеру необхідних змін та поточного стану підприємства. Така диференціація створює можливість послідовного переходу від заходів стабілізації та адаптації до модернізації, трансформації та інноваційного розвитку, що відповідає логіці післявоєнного відновлення промисловості України.

Результати дисертації можуть бути використані на рівні окремих промислових підприємств при розробленні стратегій, програм відновлення та модернізації, удосконаленні систем стратегічного планування, управлінні ресурсним потенціалом та ризиками. На галузевому та регіональному рівнях запропоновані положення можуть бути застосовані під час формування програм розвитку промисловості, визначення пріоритетних напрямів інвестиційної підтримки та розроблення заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств. Окремі результати можуть бути корисними для органів державної влади, інституцій регіонального розвитку та інших суб'єктів, залучених до процесів економічного відновлення.

Отже, теоретична цінність дисертації полягає у подальшому розвитку концептуальних і методологічних засад стратегічного управління стійким розвитком промислових підприємств, а практична значимість – у формуванні конкретного організаційно-методичного інструментарію, придатного для використання в реальних умовах господарювання. Комплексність запропонованих результатів дає підстави позитивно оцінити їх внесок у вирішення науково-прикладної проблеми забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств у період післявоєнної трансформації економіки України.

6. Повнота викладення наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях. Результати дисертаційного дослідження Костянтина Сергійовича Олефіренка мають належний рівень оприлюднення та апробації, що підтверджується кількістю, тематичною спрямованістю і змістом наукових публікацій здобувача. Основні положення, наукові результати, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, послідовно представлені в опублікованих працях, що дає підстави стверджувати про достатню повноту висвітлення результатів проведеного дослідження.

Зміст публікацій безпосередньо пов'язаний із проблематикою дисертації та охоплює її основні структурно-змістові компоненти. У наукових працях висвітлено теоретичні засади стратегічного управління стійким розвитком підприємств, особливості його реалізації в умовах нестабільного зовнішнього середовища, сучасні тенденції розвитку промисловості України, чинники забезпечення стійкості підприємств, а також питання формування стратегічних орієнтирів та механізмів розвитку промислових підприємств у період війни та в контексті завдань післявоєнного відновлення.

За темою дисертаційної роботи автором опубліковано 13 наукових праць загальним обсягом 5,05 друк. арк. Серед них 6 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, що свідчить про представлення результатів дослідження у фаховому науковому просторі. Ще 7 наукових праць опубліковано в інших виданнях. Частка наукового доробку, що належить безпосередньо здобувачеві, становить 3,93 друк. арк., що свідчить про вагомий особистий внесок К.С. Олефіренка у підготовку та оприлюднення результатів дослідження.

Аналіз опублікованих матеріалів свідчить про їх системний характер. Публікації охоплюють як концептуально-теоретичні аспекти досліджуваної проблеми, так і результати аналітичного та прикладного характеру. Зокрема, у них послідовно розкриваються питання розвитку теорії стратегічного управління стійким розвитком, особливостей функціонування промислових підприємств у кризових умовах, оцінювання чинників стійкого розвитку та формування відповідного стратегічного інструментарію. Таким чином, опубліковані праці не мають фрагментарного характеру, а відображають основні етапи та логіку дисертаційного дослідження.

Позитивної оцінки заслуговує тематичне співвідношення публікацій зі змістом окремих розділів дисертації. Результати теоретичного аналізу та узагальнення наукових підходів знайшли відображення у відповідних публікаціях, результати дослідження стану та динаміки промислового сектору України – в аналітичних працях автора, а методичні й організаційні положення щодо стратегічного управління стійким розвитком – у публікаціях прикладного спрямування. Це підтверджує послідовність наукового пошуку та поступове формування авторських наукових положень.

Окремо слід відзначити належну апробацію результатів дослідження. Упродовж 2023–2025 років К.С. Олефіренко брав участь у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, де результати дисертаційної роботи були представлені для наукового обговорення. Серед таких заходів – конференції «Останні досягнення глобальної науки», «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку», «Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки», «Інноваційна екосистема для відбудови України: інтеграція науки, освіти та бізнесу», «Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти» та інші наукові заходи.

Представлення результатів на конференціях сприяло їх науковому обговоренню та отриманню професійного зворотного зв'язку, що є важливою складовою апробації дисертаційного дослідження. Водночас поєднання публікацій у фахових виданнях та апробації результатів на науково-практичних конференціях забезпечує достатню відкритість результатів дослідження для наукової спільноти.

Отже, за кількістю та структурою наукових праць, їх відповідністю темі й змісту дисертації, повнотою відображення основних теоретичних, аналітичних та методичних результатів, а також рівнем апробації можна зробити висновок, що основні результати дисертаційної роботи К.С. Олефіренка оприлюднені в достатньому обсязі. Публікаційна активність здобувача підтверджує його системну роботу над проблематикою стратегічного управління стійким розвитком промислових підприємств та забезпечує належне представлення результатів дослідження у науковому середовищі.

7. Дотримання академічної доброчесності. Дисертація Олефіренка К. С. «Стратегічне управління стійким розвитком підприємств промисловості в умовах післявоєнного відновлення» повністю відповідає вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 31.05.2019 р.). Аналіз дисертації та наукових публікацій Олефіренка К.С. засвідчив відсутність порушень академічної доброчесності. У роботі не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень вимог академічної доброчесності. Використані в дисертації положення, результати та ідеї інших авторів мають відповідні посилання на джерела. Дисертація є самостійною, оригінальною науковою працею, виконаною з дотриманням установлених принципів академічної доброчесності.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційної роботи. Поряд із позитивною оцінкою отриманих Олефіренком К.С. результатів, вважаємо за необхідне звернути увагу на окремі аспекти, які можуть бути предметом наукової дискусії.

1. Теоретичне дослідження ґрунтується на поєднанні положень теорій сталого розвитку, потрійного результату, ресурсної теорії, корпоративної соціальної відповідальності, зеленої економіки та сучасних теорій менеджменту (рис. 1.3., с. 44). Разом із тим доцільно було б більш чітко визначити, які саме теоретичні положення є базовими для авторської концепції, а які виконують допоміжну методологічну функцію.

2. Запропонована модель взаємозв'язку економічної, соціальної, екологічної, організаційної та управлінської стійкості є концептуально обґрунтованою (с. 34-41). Проте її практична реалізація потребує подальшої конкретизації щодо можливих конфліктів між окремими складовими, зокрема між короткостроковими економічними цілями підприємства та довгостроковими екологічними чи соціальними пріоритетами.

3. У процесі аналізу стану промисловості України автором наведено значний масив статистичних даних та визначено ключові тенденції її функціонування в умовах війни (с. 74-86). Водночас перспективним напрямом подальшого дослідження може бути поглиблення галузевої диференціації аналізу з урахуванням специфіки металургії, машинобудування, хімічної, енергетичної, легкої та інших галузей промисловості.

4. Діагностування практик стратегічного управління стійким розвитком українських підприємств значною мірою спирається на досвід промислових, зокрема металургійних, підприємств (с. 93-96). На нашу думку, розширення емпіричної бази за рахунок підприємств різних галузей і масштабів дозволило б підвищити універсальність запропонованих рекомендацій.

5. Запропонована автором типологія механізмів другого рівня – стабілізації, адаптації, удосконалення, модернізації, трансформації та інноватизації – має вагоме практичне значення (с. 159-161). Водночас потребує додаткового пояснення питання щодо критеріїв переходу підприємства від одного типу механізму до іншого та показників, за якими керівництво має приймати відповідне стратегічне рішення.

6. Розроблені рекомендації щодо формування стратегії стійкого розвитку враховують місію, пріоритети, часовий горизонт, вектори розвитку, фінансування та ключові показники (табл. 3.3, с. 143). Разом із тим доцільно було б доповнити їх більш детальним визначенням механізмів ресурсного забезпечення реалізації стратегії, особливо в умовах обмеженого доступу підприємств до довгострокового фінансування у період післявоєнного відновлення.

7. З огляду на динамічність зовнішнього середовища та високий рівень невизначеності, доцільним видається подальше вдосконалення запропонованої системи моніторингу стійкого розвитку (табл. 1.3, с. 70) шляхом включення до неї сценарних індикаторів, які дозволяли б своєчасно виявляти критичні зміни зовнішнього середовища та здійснювати коригування стратегічних цілей підприємства.

8. Окремої уваги заслуговує питання практичної оцінки економічного ефекту від реалізації запропонованих механізмів стратегічного управління. Додаткове визначення очікуваного впливу відповідних заходів на прибутковість, ресурсоефективність, інвестиційну привабливість і конкурентоспроможність підприємства посилює б прикладну складову дослідження.

У цілому висловлені зауваження не мають принципового характеру та переважно стосуються напрямів подальшого розвитку запропонованих автором науково-методичних положень. Вони не заперечують наукової новизни, теоретичної цінності та практичної значимості отриманих результатів дисертації.

9. Загальний висновок. Дисертаційна робота Олефіренка К. С. на тему «Стратегічне управління стійким розвитком підприємств промисловості в умовах післявоєнного відновлення» є самостійним, завершеним і комплексним науковим дослідженням, у якому вирішено важливе науково-прикладне завдання, пов'язане з розвитком теоретичних положень, удосконаленням методичного інструментарію та формуванням практичних рекомендацій щодо стратегічного управління стійким розвитком підприємств промисловості України в умовах воєнної нестабільності та трансформаційних процесів післявоєнного відновлення.

Актуальність дисертаційної роботи визначається необхідністю формування нових підходів до стратегічного управління підприємствами промисловості, здатних забезпечити їх адаптивність, стійкість і конкурентоспроможність в умовах високої невизначеності, структурних змін та значних ризиків, спричинених війною. Запропоновані автором наукові положення та методичні рішення відповідають сучасним викликам розвитку промислового сектору України та орієнтовані на забезпечення його відновлення і довгострокового розвитку.

Отримані результати характеризуються достатнім рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та достовірності, мають теоретичну цінність для подальшого розвитку стратегічного менеджменту та практичну значущість для вдосконалення управління промисловими підприємствами. Позитивної оцінки заслуговує комплексність запропонованих автором положень, що охоплюють концептуальні засади стратегічного управління, методичне забезпечення формування стратегій стійкого розвитку та механізми їх практичної реалізації.

Основні результати дослідження належним чином апробовані, знайшли відображення у наукових публікаціях здобувача та були представлені для наукового обговорення. Сукупність отриманих результатів підтверджує досягнення поставленої мети та виконання визначених у дисертації завдань.

Висловлені у відгуку окремі зауваження, побажання та дискусійні положення мають переважно рекомендаційний характер і спрямовані на подальше вдосконалення окремих аспектів дослідження. Вони не мають принципового характеру, не ставлять під сумнів обґрунтованість основних наукових результатів та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Дисертація відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами та доповненнями); Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами та доповненнями); Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, Наказ МОН України від 31.05.2019 р. № 759), а її автор, Олефіренко Костянтин Сергійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки,
Київського національного університету
технологій та дизайну

Олена БУДЯКОВА

